

שִׁוּנָה הַלְכוֹת

גליון 728

יום שישי י"ב כסלו
עש"ק ושלח / התשפ"ה

גליון שבועי

יו"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

משולחן
ההלכה

הרב שמואל מקמל
חבר מכון הלכה חב"ד

מדיני שבעת ימי המשתה

ליווי מפני הכבוד ושמירה

נאמר בגמרא שישנם הצרכים שמירה מיוחדת מפני המזיקים, ביניהם נמנים חתן וכלה. בטעם הדבר ביארו הראשונים שהוא משום שהמזיקים מתקנאים בהם, ולכן יש לשומרם מפניהם. ובפרקי דרבי אליעזר מובא טעם נוסף לכך שחתן צריך שמירה, משום שהוא "דומה למלך". מלך אינו יוצא יחידי לשוק, כך חתן. וכתבו הפוסקים שמה שאמרו שאין חתן יוצא יחידי לשוק, אין הכוונה דווקא לשוק אלא שבכל מקום בו מצויים רבים, יש להקפיד שלא ידאו את החתן בודד לבדו, ואף ביום צריך לשמירה! עם זאת, על אף שהשמירה לחתן וכלה הוזכרה בפוסקים בעיקר לאחר החתונה, ומטרתה לנהוג בגינוני כבוד כלפי החתן והכלה; עם זאת, מספר הרבי ששמע מכ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ שיש להקפיד, שלא יהיה לבד גם כמה ימים לפני החתונה, משום שמירה. ומקובל בפי חסידים שהוראה זו אמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ לרבי שבוע לפני חתונתו, ומשמע שהחל משבוע לפני החתונה יש להקפיד על כך².

איסור מלאכה

חייבו חכמים את החתן בשבעת ימי המשתה לאחר החתונה לשמוח עם אשתו, ולא יעשה מלאכה או משא ומתן, וכתבו הפוסקים שאף אם הכלה מוחלת על כך, אסור לו לעשות מלאכה בשבעת ימי השמחה, וכן הכלה לא תעשה מלאכה בימים אלו; אמנם באם החתן אינו עובד בעצמו מותר שהעסק יעבוד ע"י שותפו, כפי שמלך מלאכתו נעשית ע"י אחרים³. ומלאכות המותרות ביום טוב מותרות לחתן ולכלה, דהיינו מלאכות שיש בהם צורך אוכל נפש, ובעת הצורך מותרים לכבס ולגהץ בגדיהם הנצרכים לימים אלו אם אינם יכולים להיעזר באחרים, ויש לחתן ולכלה להימנע מכל מלאכה המונעת אותם מהשמחה (ויש אומרים שאסור אפילו מלאכה קלה)⁴.

סעודות ה"שבע ברכות"

אמרו חכמים: "מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה". והוא שבאו פנים חדשות". וביארו הראשונים שכיוון

שבביאתם של ה'פנים-חדשות' מרבים בשמחה לכבודם, יש לברך את הברכות בכל פעם שבאים 'פנים-חדשות'. ובשבת אין צורך ב'פנים חדשות' כאמור "מזמור שיר ליום השבת" ודרשו חז"ל: "אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן", ואף בסעודת היום אין צורך ב'פנים חדשות', שכבוד יום השבת גדול מכבוד הלילה. ונחלקו הפוסקים לגבי אמירת שבע ברכות בסעודה שלישית והמנהג הוא ע"פ הסוד שאין צורך בפנים חדשות⁵.

את ברכות 'שבע ברכות' מברכים רק בעשרה וניתן להחשיב את החתן מן המניין, ובאם התחילו לברך בעשרה ויצאו מקצתם באמצע הברכות אך נשארו לפחות ששה אנשים יכולים לסיים הברכות. ולתחילה על כל המשתתפים בסעודת שבע ברכות להישאר עד לאחר אמירת הברכות, אולם מי שיודע שיצטרך לעזוב לפני השבע ברכות, הרי זה כאילו התנה מראש שאינו מתכוון להצטרף לקביעות עם המסובים, ובכך לא מתחייב בזימון ובברכת שבע ברכות⁶.

1. ברכות נד, ב ורש"י שם. פרד"א פט"ז. רמ"א אה"ע סס"ד ס"א. ספר המנהגים - חב"ד ע' 76. הנשואין כהלכתם פט"ו סכ"ט. שערי נישואין ע' רנח.

2. רמ"א אה"ע סס"ד ס"א. לקו"ש ח"א ע' 52. שערי נישואין ע' רנז. אלא שאולי (ההוראה של שבוע שמירה) אינה הוראה לרבים, וראה מ"ש בזה בהתקשרות גיליון מט' 757.

3. ושונה כמובן מאדם אבל שאינו רשאי לסחור ע"י שותפו בפרהסיא כמבא בפוסקים.

4. טוש"ע ו"כ אה"ע סס"ד ס"א ובפת"ש שם. וראה נטע"ג נישואין ח"ב פי"ז.

5. כתובות ז, ב ותוד"ה 'הוא' שם; טוש"ע ו"כ אה"ע סס"ב ס"ז; רמ"א שם ס"ז ובב"ש שם סק"ט.

6. טוש"ע ו"כ אה"ע סס"ב ס"ד. וראה אג"ק ח"ד ע' רטו. אג"מ או"ח ח"א ס"ו. נטע"ג נישואין פ"ח ופק"א ס"א וס"ד.

הספר שכולם חיכו לו
טיפול בקטנים בשבת

מצטרפים למכון הלכה חב"ד באחד
המסלולים ומקבלים את ספרי המכון
הצטרפו בטל: 058-7207770

בשבת אין
סמס לרבי!

עשיית מלאכה בערב שבת

המתארח ואינו עסוק בצרכי שבת – האם מותר במלאכה בערב שבת? מלאכה הנעשית לצורך שבת האם מותר ליטול עליה שכר? מהם המלאכות המותרות בערב שבת?

יום ראשון | איסור עשיית המלאכה בערבי שבתות

אמרו חכמים: "העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם". כלומר העובר על איסור חכמים ועושה מלאכה שאסרו לעשותה בערב שבת, לא יצא מרווח מאותה המלאכה לעולם (ומה שמרוויח בה מפסיד כנגד זה ממקום אחר). טעם הדבר שאסרו חכמים לעשות מלאכה בערבי שבתות הוא, בכדי שיהיו פנויים להתעסק בצרכי שבת. ואחר שתקנו חכמים שלא לעשות מלאכה בערבי שבתות, חל האיסור על הכל ואפילו על מי שאינו צריך כלל להתעסק בצרכי שבת כגון מי שמתארח בשבת או המתגורר בפנימייה וכדומה שלא עליו מוטל להתעסק בצרכי שבת – אף עבורו חל איסור עשיית המלאכה בערב שבת, כיוון שלא רצו חכמים לחלק בגזירתם בין סוגי האנשים ואסרו את המלאכה על הכל¹.

יום שני | זמן איסור המלאכה בערבי שבתות

נחלקו הראשונים מתי חל איסור עשיית המלאכה בערבי שבתות, יש שכתבו שאסור לעשות מלאכה החל מן הזמן הנקרא – "מנחה גדולה" שהוא חצי שעה (זמנית) לאחר חצות היום. והיו לעומתם שהתירו את המלאכה עד זמן "מנחה קטנה" שהוא שלוש וחצי שעות (זמניות) לאחר חצות היום. ולמעשה פוסק אדמו"ר הזקן שניתן להקל כדברי האומרים שאיסור עשיית המלאכה בערבי שבתות חל מזמן "מנחה קטנה", ועד זמן "מנחה קטנה" מותר לעשות מלאכה. ושכיר העושה מלאכה אצל בעל הבית, לכתחילה עליו להתנות עם בעל הבית שבערב שבת יסיים את עבודתו לא יאחר מזמן "מנחה קטנה".

יום שלישי | מלאכה בערב

1. פסחים נ, ב; שו"ע אדה"ז או"ח סרני"א ס"א ט"ו.
2. רש"י פסחים נ, ב ד"ה מן המנחה (מנח"ק); מרדכי פסחים סתר"י (מח"ז); שו"ע אדה"ז או"ח סרני"א ס"ב; כ"ה"ש שם סק"א (שכ"ר).

שבת לצורך שבת

מלאכה שהיא לצורך השבת, כגון, לתפור בגדים לצורך שבת – מותר לעשותה כל היום, כיון שאסרו לעשות בערב שבת רק מלאכה שאינה לצורך השבת. אלא שאם עושה את המלאכה לחבירו – צריך שיעשה את המלאכה בחינם. שכן, כאשר נוטל האומן את שכרו מחבירו הרי זה כאילו נעשית המלאכה בעבור השכר שיקבל, ואין הדבר נחשב כמלאכה הנעשית לצורך השבת³.

יום רביעי | תספורת בערב שבת

מי ששערות ראשו גדולות מצווה לגלחן קודם השבת, בכדי שלא יכנס לשבת כשהוא מנוול; ומצווה מן המוכרח שהתספורת תהיה בערב שבת ממש ולא קודם לכן, בכדי שיהיה ניכר שמסתפר הוא לכבוד השבת, וכן מותר לספר יהודי בערב שבת כל היום, ואפילו תספורת כזו המוגדרת כ"מעשה אומן" מותרת בערב שבת. ואף מותר ליטול עליה שכר כיוון שהתספורת היא מלאכה שניכר בה שנעשית כעת לצורך השבת. כמובן שכל האמור הוא כאשר הדבר מתאפשר מבחינה הלכתית, אך בימי הספירה ובין המצרים אסור להסתפר גם בערב שבת, וכן למעשה מקפידים שלא להסתפר בראש חודש גם כאשר הוא חל בערב שבת⁴.

יום חמישי | מלאכה עראית בערב שבת

לא אסרו מלאכה בערב שבת אלא במלאכה שקובע את עצמו עליה, אבל מותר לעשות מלאכה עראית גם אם מלאכה זו אינה לצורך השבת, כמו למשל תפירת כפתור בכגד או גיהוץ מספר בגדים כאשר ידוע מראש שההתעסקות בהם אינה אורכת זמן רב. כיוון שכל איסור עשיית מלאכה בערב שבת עיקרו הוא שלא לעשות מלאכה דרך קבע – בכדי שיהיה פנוי להתעסק בצרכי שבת, אולם מלאכה עראית שאין זמנה נמשך, מותרת⁵.

יום שישי | מסחר בערב שבת

עשיית מסחר בערב שבת לא נחשבת כמלאכה ומותרת אף מן המנחה ולמעלה – כיוון שאסרו רק מלאכה גמורה. אלא שלמעשה בערבי שבתות ראוי לסגור את החנויות כשעה קודם צאת הכוכבים (כ"ד 40 דקות קודם השקיעה), ואפילו אם החנות מוכרת צרכי שבת יש להקפיד לסגורה כשעה לפני צאת הכוכבים, כיוון שלפעמים עלול להמשך המשא ומתן עד הלילה ממש ויבואו לידי מכשול חלילה⁶.

3. שו"ע אדה"ז או"ח סרני"א ס"ג ד.

4. שו"ע וניכ' סתקני"א ס"ד; שו"ע אדה"ז או"ח סרני"א ס"ד; סר"ס, ס"א; סת"צ"ג ס"א.

5. שו"ע אדה"ז או"ח סרני"א ס"ג; ש"ש"כ פמ"ב סל"ח; פסק"ת סרני"א אות ב ובה"ל 14.

6. שו"ע אדה"ז שם וסרני"ו; קצוה"ש בבד"ש סע"ג סק"ד (צה"ח).

סמס
לרב

smslarav.co.il

הרב מיכאל שלמה אבישי
רב קהילת חב"ד רמת בית שמש
א' וחבר מכון הלכה חב"ד

האם מותר לבת לאכול לאחר שהדליקה נרות שבת, כשעדיין לפני השקיעה?

אין לבת לאכול אחרי הדלקת נרות שבת, כיוון שמקבלת את עצם השבת בהדלקת נרות. אמנם בת קטנה קודם גיל 12 אם היא מרגישה צורך לאכול משהו אפשר להקל, בלא קידוש.

שו"ע אדה"ז בקונטרס אחרון סי' רסג, ועין סי' רסט, שמג.

הרב אייל פלד
מו"ץ וראש כולל הוראה
בעמנואל וחבר מכון הלכה חב"ד

האם מותר לומר 'שבת שלום' במקווה?

אסור לומר בבית המרחץ בחדר הפנימי שכל העומדים שם ערומים את המילה "שלום" (כשמתכוון לעניין השלום), מפני ש"שלום" הוא שמו של הקב"ה, אבל בחדר הלבשה, שרק קצת מן העומדים שם הם לבושים, מותר.

שו"ע אדה"ז ספ"ד ס"א, בני יששכר מאמר א' אות א'. אין בו חי' שנה א' פ' ויצא סט"ז.

הרב יוסף יצחק זלמנוב
דיין ומורה צדק, עיה"ק צפת
וחבר מכון הלכה חב"ד

האם מי שקיבל שבת יכול לבקש מאדם אחר שעדיין לא קיבל שבת, לעשות עבורו מלאכה?

כן, כל עוד לא נכנסה שבת עצמה, מותר לומר למי שעדיין לא קיבל שבת לעשות מלאכה, וממילא מותר גם לבקש ממנו לעשות עבורך מלאכה, ומותר ליהנות מהמלאכה בשבת.

שו"ע אדה"ז סי' רסג סכ"ה.